

To Cite This Article: Dere, İ. (2021). Learning the cultural heritage by documenting: Field experiences of teacher candidates of social studies. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 43, 108-121.

Submitted: August 13, 2020

Revised: November 21, 2020

Accepted: November 26, 2020

LEARNING THE CULTURAL HERITAGE BY DOCUMENTING: FIELD EXPERIENCES OF TEACHER CANDIDATES OF SOCIAL STUDIES¹

Kültürel Mirası Belgeleyerek Öğrenme: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Saha Tecrübeleri

İlker DERE²

Öz

Bu araştırmanın amacı, kültürel miras öğeleriyle ilgili belgeseller hazırlayan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tecrübelerini değerlendirmektir. Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimleri ve bakış açılarını yorumlamak için nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomonoloji) deseni tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 27 sosyal bilgiler öğretmen adayından (17 kadın, 10 erkek) oluşmaktadır. Toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, adayların kültürel mirası daha çok somut öğeler olarak algıladıklarını göstermektedir. Ayrıca adayların kültürel mirasın en önemli işlevlerini; kültürün aktarımı, devamlılığı ve yaşatılması olarak gördükleri tespit edilmiştir. Bunun yanında kültürel mirasın önemli olduğunu düşünen adayların kültürel mirasın işlevlerini açıklarken kullandıkları ifadeler, kültürel mirasa ilişkin algılarının olumlu olduğunu ortaya koymaktadır. Son olarak belgeleyerek öğrenme sürecinin adaylara öğrenim gördükleri şehri yakından tanıma (kültür, yerel tarih, yemek, hikâye vb. unsurlar), tarihi bilgileri somutlaştırma, bazı teknolojik yeterlilikler kazanma ve okul dışı öğrenmenin potansiyelini keşfetme açısından çeşitli katkılar sunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Öğretmen Adayı, Kültürel Miras, Belgeleyerek Öğrenme, Tarihi Coğrafya, Yerel Tarih

Abstract

The current study aims to assess the experiences of the social studies teacher candidates who created documentaries on items of cultural heritage. Phenomenology research design, which is one of the qualitative research methods, was selected in this study to describe the experiences and opinions of teacher candidates of social studies. The research study group consists of 27 teacher candidates of social studies (17 female, 10 male) who are identified by purposeful sampling method. Gathered data have been analyzed by the content analysis method. Research results have shown that teacher candidates of social studies suggest that they generally interpret cultural heritage as concrete items. In addition, it is revealed that teacher candidates perceive transition, continuity, and perpetuation of the culture as the most significant aspects of the cultural heritage. Furthermore, the statements used by teacher candidates who deem cultural heritage valuable while illustrating the cultural heritage functions show that their perception of cultural heritage is positive. Lastly, learning by documenting method offered significant contributions to teacher candidates in terms of getting to know the city (its culture, local history, food, story, etc.) where they are studying, embodying historical knowledge, gaining certain technical skills, and exploring the potential of learning out of school.

Keywords: Social Studies, Teacher Candidate, Cultural Heritage, Learning by Documenting, Historical Geography, Local History

---

¹ This study was presented as an oral presentation at the II. International Congress on Geographical Education (ICGE-2019) held on October 3-5, 2019 in Eskişehir, TURKEY.

² Assoc. Prof., Necmettin Erbakan University Ahmet Keleşoğlu Faculty of Education, Meram, Konya, TURKEY., <https://orcid.org/0000-0003-0993-7812>, idere@erbakan.edu.tr

GİRİŞ

Bir toplumun değer ve inançlarını oluşturan kültür; ulusal kimlik, ihtiyaçları karşılama yolları ve ortak davranışları yansıtan önemli bir göstergedir. Miras ise, bir milleti diğer toplumlardan ayıran ulusal maddi ve manevi kalıntıları ifade etmektedir. Kültürün aktarımıyla oluşan kültürel miras; korunması, yaşatılması ve gelecek yeni nesillere aktarılması gereken önemli unsurlar içermektedir (Çulha-Özbaş, 2014). İnsanların yaşam tecrübeleri neticesinde ortaya çıkan maddi ve manevi bu unsurlar, somut ve somut olmayan kültürel miras olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Somut kültürel miras; tarihi yapılar, eski uygarlıklara ait sit alanları ve doğal-kültürel çevreyi içermektedir (Oğuz, 2008). Somut olmayan kültürel miras ise; toplulukların, grupların ve bazı durumlarda bireylerin kültürel mirasın bir parçası olarak gördüğü uygulamalar, temsiller, ifadeler, bilgi, beceriler ve bunlarla ilişkili enstrümanlar, nesnelere, eserler ve kültürel alanları ifade etmek için kullanılmaktadır (UNESCO, 2003: 4).

Kültürel miras konusundaki bu ayrım, UNESCO'nun somut kültür varlıklarının korunması için yürüttüğü programlarda ortaya çıkmıştır. 16 Mart 1972 tarihinde UNESCO Genel Kurulu'nda imzalanan "Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi"nde yalnızca somut kültürel miras öğeleri yer almıştır. Sözlü kültürü içermediği için sözleşmenin eleştirilmesinden sonra UNESCO; somut olmayan kültürel mirasa yönelik yerel, bölgesel ve uluslararası toplantılar ve çeşitli programlar düzenlemiştir. Nihayet, 17 Ekim 2003 tarihinde UNESCO'nun 32. Genel Konferansı'nda "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" imzalanmıştır (Akay, 2006; Oğuz, 2008). Böylece somut olmayan kültürel miras öğelerinin belirlenmesi ve korunması konusunda önemli bir aşama kaydedilmiştir.

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, üç yıl sonra 2006 yılında Türkiye'de 5448 sayılı kanunla onaylanmıştır. Kanundan sonra Türkiye'de ulusal envanter çalışmalarının yanı sıra çeşitli sivil toplum kuruluşları sözleşmeye akredite olmuşlardır (Oğuz, 2013). Bunların dışında Türkiye'den 1985-2020 yılları arasında 18 doğal, kültürel ve karma varlık, UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girmiştir. 83 varlık ise, Geçici Listede bulunmaktadır (UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, t.y.). Bu gelişmelere paralel olarak okullarda kültürel mirasın eğitim faaliyetlerine entegrasyonu için çeşitli derslerin öğretim programlarına eklemeler yapılmıştır.

Kültürel Miras Eğitimi

Kültürel aktarım, ailede ebeveynlerden çocuklara, işyerinde ustalardan çıraklara ve okulda öğretmenlerden öğrencilere şeklinde olabilmektedir (Scovazzi, 2015). Kültürel aktarım sürecinde aileden sonra kültürel mirasın korunması ve aktarılmasında kültürel miras eğitimi önemli bir fonksiyona sahiptir (Çulha-Özbaş, 2014). Miras eğitimi, tarih ve kültür hakkında maddi kültürden ve inşa edilmiş ortamlardan elde edilen bilgileri, birincil öğretim kaynakları olarak kullanan öğretme ve öğrenme yaklaşımıdır. Miras eğitimi yaklaşımı, öğrencilerin tarih ve kültür ile ilgili kavram ve ilkeleri anlamalarını ve sanatsal, teknolojik, sosyal ve ekonomik gelişmelere katkı sunan insanlara saygı duymalarını sağlamaktadır (Hunter, 1988). Ayrıca kültürel miras eğitimiyle; öğrencilerin tarihi ve kültürel mirası keşfetmelerine, bu keşif aracılığıyla öğrencilerin bilgi ve deneyim kazanmalarına, yerel ile evrensellik arasındaki farkı anlamalarına yardımcı olmak ve geleceğin vatandaşlarını eğitmek (Dönmez ve Yeşilbursa, 2014) amaçlanmaktadır. Bunların yanında kültürel miras eğitimi, çocukların yalnızca yerel kültür mirası değil, aynı zamanda evrensel kültürel mirası da tanımalarına ve korumalarına yardımcı olmaktadır (Çulha-Özbaş, 2014).

Öğrencilere önemli katkılar sunan kültür eğitimini okullarda vermenin en iyi yolu, öğretim programlarına entegre etmektir (Hunter, 1988). Bu kapsamda 2006 yılında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin Türkiye'de onaylanmasından sonra ortaokul kademesinde okutulmak üzere Halk Kültürü adıyla seçmeli bir ders açılmıştır (Oğuz, 2008). Ayrıca kültürel miras eğitimi; sosyal bilgiler, tarih, Türkçe, coğrafya, fen, vatandaşlık, edebiyat, müzik, güzel sanatlar gibi derslerin öğretim programlarına entegre edilebilir (Çulha-Özbaş, 2014; Dönmez ve Yeşilbursa, 2014). Nitekim sosyal bilgiler, güzel sanatlar ve Türkçe öğretim programlarında kültürel mirasın bir öğrenme alanı olarak yer aldığı görülmektedir.

Sosyal Bilgilerde Kültürel Miras Eğitimi

Sosyal bilgiler, ortaokul kademesinde kültürün yeni kuşaklara aktarımında önemli bir yere sahiptir (Gürel ve Çetin, 2018). Özellikle sosyal bilgilerin sosyoloji, antropoloji ve halk bilimi gibi sosyal bilim dallarının konularını içermesi ve bir bakıma sosyal bilimlerin bir bileşkesi olması, onu kültürel miras öğretimi için uygun derslerden biri haline getirmektedir (Arıkan ve Doğan, 2013). 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının özel amaçlarında (4. madde), öğrencilerden "Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri" (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018: 7) beklendiği ifade edilmiştir. Bunun yanında tarih ve kültür odaklı kazanımlar içeren "Kültür ve Miras" öğrenme alanında, kültürel miras ön plana

çıkarılmıştır. Ayrıca başta “Küresel Bağlantılar” olmak üzere programın diğer öğrenme alanlarında da kültürel miras konuları yer almaktadır.

Öğretim programının yedi öğrenme alanından birini oluşturan kültürel mirasın öğretiminde öğrencileri aktif kılan, gözlem yapmasına imkân veren ve farklı duylara hitap eden yöntem, teknik, etkinlik ve alanların tercih edilmesi gerekmektedir (Polat, 2019). Sınıf içi etkinliklerde zaman, maliyet ve görselleştirme imkânı bakımından teknolojik araç ve materyallerin kullanımı ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda kültürel mirası somut bir şekilde öğretmek için dijital bilgisayar oyunları, sanal tur (müze), sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik, Google haritaları ve mobil uygulamalar gibi teknolojik materyaller ve uygulamalar (Apostolopoulou, Carvoeiras ve Klonari, 2014; Koçoğlu, Akkuş ve Özhan, 2016; Kolivand, El Rhalibii Abdulazeez ve Praiwattana, 2018; Mortara, Catalano, Bellotti, Fiucci, Houry-Panchetti ve Petridis, 2014; Polat, 2019; Vargün ve Nuhoğlu, 2019) kullanılmaktadır. Bilişim teknolojilerine dayalı bu uygulamalar; kişiselleştirilmiş, sorgulamaya dayalı, zenginleştirilmiş, disiplinler arası, işbirlikçi ve informal öğrenme imkânlarını ve deneyimlerini desteklemektedir (Ott ve Pozzi, 2011).

Sınıf dışı etkinliklerde, gezi-gözlem yöntemi kapsamında çeşitli somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerini içeren tarihi mekânlar, alanlar, kültürel festivaller ve müzeler ziyaret edilmektedir (Çulha-Özbaş, 2014, 2015; Kurtdede-Fidan, 2019; Üztemur, Dinç ve Acun, 2018). Bu geziler, öğrencilerin görsel kanıtları görmesini ve yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlamaktadır (Polat, 2019). Ayrıca müze ve tarihi mekân gezileri; kültürel zenginliklerin tanıtılması, sosyal bilgiler öğretimi kavramlarının ve değerlerinin kazandırılması konusunda benzersiz deneyimler sunmaktadır (Meydan ve Akkuş, 2014).

Tarihsel düşünme becerileriyle yakından ilgili olan miras kavramı, tarihsel kaynaklara dayandığı için ilgili kaynakların sınıfta eleştirel analizinin ve yorumlamasının yapılmasına, bunlardan kanıt elde edilebilmesine ve öğrencilerin kendi tarihsel argümanını oluşturmaya olanak verir (Gómez-Carrasco, Miralles-Martinez, Fontal ve Ibañez-Etxeberria, 2020). Bu gerekçeyle sınıf içinde ve dışında kültürel miras eğitimi sırasında kullanılacak en etkili materyallerden biri tarihsel kanıtlardır. Tarihsel kanıtlar, birinci ve ikinci kanıtlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kültürel miras eğitimi daha çok kullanılan birinci el kanıtlar; sözlü kaynaklar, görsel kanıtlar, tarihsel nesnelere ve yazılı kanıtlardan oluşmaktadır (Çulha-Özbaş, 2014). Kültürel miras, yerel unsurlarla yakından ilgili olduğu için sözlü tarih ve yerel tarih çalışmaları, kültürel mirasın öğretiminde önemli bir yere sahiptir. Sözlü tarih çalışmaları, öğrencilerin kendi ailesinin ve yakın çevresinin kültürünü değişim ve süreklilik bağlamında tanımalarına yardımcı olur (Dere ve Emeksever, 2018; Dere ve Kalender, 2019). Yerel tarih çalışmaları ise, öğrencilerin kültürel miras konusunda bilinçlenmelerine ve yerel geçmişlerini takdir etmeyi öğrenmelerine yardımcı olmaktadır (Yeşilbursa, 2015). Ayrıca kültürel mirası korumaları konusunda öğrencileri teşvik eden yerel tarih (Dias, 2016), kültürel mirasa duyarlılık değerinin kazandırılmasını sağlamaktadır (Pamuk ve Pamuk, 2019). Sözlü kaynakların dışında kültürel miras eğitimi sırasında hem sınıf içinde hem sınıf dışında görsel kanıtlar (resimler, haritalar, posterler, fotoğraflar), tarihi nesnelere (eşyalar, aletler) ve yazılı kanıtlardan (Osmanlıca belge, yazı, kitap) faydalanmak mümkündür (Çulha-Özbaş, 2014). Bu tür tarihsel kanıtların kullanımı, miras kavramının yakından ilgili olduğu tarihsel düşünme becerilerinin gelişimini de desteklemektedir (Gómez-Carrasco ve ark., 2020). Bu şekilde öğrencilerin çeşitli kaynaklar ve dokümanlar kullanarak öğrendiklerini yazılı, görsel, sesli materyaller kullanarak belgelemeleri, bu araştırmada “belgeleyerek öğrenme” olarak kavramsallaştırılmıştır. Belgeleyerek öğrenme, öğrencilerin edindikleri verilerle bilgileri kayıt altına alma, analiz etme, yorumlama ve değerlendirme süreçlerini içermektedir.

Sosyal bilgiler dersinin önemli amaçları arasında yer alan kültürel mirasın öğretiminin başarılı olması için sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, kültürel miras konusunda hizmet öncesi dönemde deneyim kazanmaları ve metodolojik bilgiler edinmeleri önemlidir. Adayların tarihsel ve kültürel mirasın tarihsel bir kaynak olarak kullanmayı öğrenmeleri, onların geçmişten bilgi çıkarma ve tarihi yorumlama becerilerini geliştirmelerini sağlayacaktır (Gómez-Carrasco ve ark., 2020). Kültürel ve tarihsel kanıtları kullanmayı bilmeyen öğretmenlerin sınıflarında başarılı bir şekilde kültür eğitimi vermelerini beklemek zordur. Bu açıdan 2006 ve 2018 Sosyal Bilgiler Lisans Programlarında; tarih, coğrafya, antropoloji gibi bilim dallarıyla ilgili derslerde kültürel miras konularının yer aldığı görülmektedir (YÖK, 2006; 2018). Buna karşın doğrudan kültür öğretimi ya da kültürel miras eğitime yönelik zorunlu ya da seçmeli bir ders bulunmamaktadır. Bu haliyle, 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın yedi öğrenme alanından biri olan kültürel miras eğitiminin öğretmen yetiştirme programında yeterince ele alınmadığını söylemek mümkündür.

İlgili Araştırmalar

Kültürel miras öğretimi, çeşitli derslerin kapsamına girdiği için eğitim alanında çeşitli kademelerde birçok araştırmaya konu olmuştur. Bu araştırmalar, ağırlıklı olarak öğrenciler, öğretmenler ve aday öğretmenlerle yürütülmüştür. İlk gruptaki araştırmalarda, daha çok öğrencilerin kültürel mirasla ilgili alanlar hakkındaki bilgi (Akkaya, 2017), deneyim (Aslan ve Çulha, 2008), görüş (Gürdoğan-Bayır ve Çengelci-Köse, 2019; Gürel ve Çetin, 2019; Karakuş, Çepni ve Kilcan, 2011) algı (Levy, 2016; Tuncel ve Altuntaş, 2020), tutum (Arıkan ve Doğan, 2013; Dönmez ve Yeşilbursa, 2014; Ismael ve Al-

Abdullatif, 2016) ve farkındalık (Sağ ve Ünal, 2019; Uztemur, Dinc ve Acun, 2019) durumlarının değerlendirildiğini söylemek mümkündür. İkinci grupta, öğretmenlerle yapılan çalışmalarda (Adukaite, van Zyl, Er ve Cantoni, 2017; Avcı ve Memişoğlu, 2016; Giménez, Ruiz ve Listán, 2008; Kafol, Dena ve Znidarsic, 2015; Lee ve Bang, 2011; Levy, 2016; Özlek, 2019; Pérez, López ve Listán, 2010), çeşitli branşlardaki öğretmenlerin kültürel miras konuları ve öğretimi hakkındaki görüşlerine başvurulmuştur. Üçüncü grupta, aday öğretmenlerle yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda, ilk gruptaki araştırmalarda olduğu gibi, çeşitli branşlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının kültürel miras ve onunla ilgili alanlar hakkındaki görüş (Çal ve Demirkaya, 2017; Deveci, 2009; Gómez-Carrasco ve ark., 2020; Gürgil, Çetin ve Akkaya-Yılmaz, 2017; Sidekli ve Karaca, 2013), algı (Gürgil, 2017; Yazıcı, Koca, Ekiz ve Akpınar, 2017), tutum (Yeşilbursa ve Barton, 2011; Yeşilbursa ve Uslu, 2014) deneyim (Mancı, 2019) ve farkındalık (Ablak, Dikmenli ve Çetin, 2014; Bahtiyar-Karadeniz, Sarı ve Kabacık, 2018; Çetin ve Gürgil, 2014; Dinç, Erdil ve Keçe, 2011; Keçe, 2015; Polat, 2018) durumları incelenmiştir. Adaylarla yapılan bu çalışmaların tamamına yakını, herhangi bir sınıf dışı uygulama neticesinde yapılmamıştır. Diğer çalışmalardan farklı olarak Polat (2018), çeşitli branşlardan seçilen öğretmen adayları için Ağrı'daki kültürel varlıkları bulunduğu yerlere planlı eğitimler içeren geziler düzenlemiştir. Katılımcılara gezilere başlamadan öntest ve sonrasında sontest uygulanmıştır. Araştırma sonunda eğitim gezisinin; kültürel mirasın transferi, kültürel miras bilinci ve toplum için kültürel miras boyutlarını olumlu bir şekilde etkilediği belirlenmiştir. Literatürdeki diğer çalışmalardan farklı olarak, bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarından Konya ilinde bulunan kültürel miras öğeleriyle ilgili birer belgesel hazırlamaları istenmiştir. Ardından araştırmada kültürel miras öğeleriyle ilgili belgeseller hazırlayan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tecrübelerini belirlemek amaçlanmıştır. Yine diğer çalışmalardan farklı olarak adayların kültürel mirasın işlevi, belgeyerek öğrenmenin katkıları ve sahada yaşadıkları hakkındaki düşünce ve deneyimleri değerlendirilmiştir. Bu özellikleriyle çalışmanın belgeyerek öğrenme ve elde edilen dokümanlara ve kayıtlara (literatür kaynakları, kamera görüntüleri gibi) dayalı olarak belgeseller hazırlamanın kültürel miras öğretimine sunduğu potansiyelleri ortaya koyması beklenmektedir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel miras algıları nasıldır?
- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel mirasın işlevleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
- Kültürel mirası belgeyerek kültürel mirası öğrenmenin adaylara ne tür katkıları olmuştur?
- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının belgesel çekimleri sırasındaki saha deneyimleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomonoloji) deseniyle yapılmıştır. Fenomonolojik araştırmalarda, kişilerin başkalarıyla olan etkileşiminden doğan deneyimler ve bakış açıları yorumlanır ve anlamı açıklanır. Bu yorumlama sırasında teorik ve metodolojik kavramsal altyapıya dayanarak soyutlama yapılır. Bu soyutlama sırasında veri kaynağı olarak alan notları ve konuyla ilgili kayıtlar kullanılır (Bogdan ve Biklen, 2007). Fenomonolojik yöntem, bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimleri ve bakış açılarını yorumlamak için tercih edilmiştir. Ayrıca araştırmayı yürütmek için Etik Kurul Onayı alınmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen, bir devlet üniversitesinde öğrenim gören 27 sosyal bilgiler öğretmen adayından (17 kadın, 10 erkek) oluşmaktadır. Sözlü olarak katılımcı onamı alınan adaylar, gruplar halinde çalışmıştır. Adaylar, Mart-Mayıs 2019 arasında öncelikle araştırma konuları hakkında bilgi toplamışlardır. Bilgilerin toplanması ve ön araştırmaların değerlendirilmesinden sonra teknik ekipmanların (kamera, montaj gibi) kullanımı ve olası sorunlar hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır. Hazırlık aşamasından sonra adaylar; kamera, cep telefonu, tablet, mikrofon gibi araçlar kullanarak belgeselleri çekmişlerdir. Oluşturulan grupların araştırdıkları ve belgeselini çektikleri yerler, aşağıdaki [Tablo 1](#)'de sunulmuştur:

Tablo 1: Araştırılan Kültürel Miras Ögeleri	
Kültürel Miras	Bulunduğu Yer
Lala Mustafa Paşa Külliyesi	Konya/Ilgın
Lala Mustafa Paşa Türbesi	Konya/Ilgın
Pir Hüseyin Bey Ulu Camii (Çukur Camii)	Konya/Ilgın
Tarihi Rum Evleri	Konya/Ilgın
Handevi Kandeve Türbesi	Konya/Ilgın
Sahip Ata Vakıf Hamamı	Konya/Ilgın
Çatalhöyük	Konya/Çumra
Karataş Camii	Konya/Sille
Sille Çay Camii	Konya/Sille
Aziz Pavlus Kilisesi	Konya/Sille
Aya Eleni Kilisesi	Konya/Sille
Sonsuz Şükran Köyü	Konya/Hüyük
Eşrefoğlu Cami	Konya/Beyşehir
Kubadabad Sarayı	Konya/Beyşehir
Seyyid Mahmut Hayrani Türbesi	Konya/Akşehir
Nasrettin Hoca Türbesi	Konya/Akşehir
Konya Arkeoloji Müzesi	Konya/Meram
Mevlâna Müzesi	Konya/Karatay
Sadreddin Konevi Türbesi ve Camii	Konya/Meram
Dedemli Kasabası	Konya/Hadim

Adaylar, ağırlıklı olarak somut kültürel miras öğelerini araştırma konusu olarak seçmişlerdir. Buna karşın bazı gruplar, somut ve somut olmayan kültürel miras öğeleri arasındaki ilişkiyi ve bağları araştırmak için sözlü tarih yöntemini de kullanmışlardır. Bu kapsamda adaylar, araştırdıkları somut ve somut olmayan kültürel miras öğesinin bulunduğu bölgede (yöre, mahalle ya da sokakta) yaşayan insanlarla sözlü tarih görüşmeleri yaparak veri toplamışlar ve hazırladıkları belgesellerde kullanmışlardır. Araştırma etiği gereği, adayların gerçek isimlerinin yerine kodlar (ÖA1: öğretmen adayı 1) oluşturulmuştur.

Veri Toplama Aracı ve Süreci

Öğretmen adayları, çalışmalarını gruplar halinde yaptıkları için veriler odak grup görüşmelerinde toplanmıştır. Adayların deneyimlerini incelemek ve araştırma sorularına cevap bulmak için 8 açık uçlu soru hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular, öncelikle kaydedilmeden 2 adayla test edilerek anlaşılmayan ya da amaca yönelik olmayan sorular çıkarılmıştır. Soruların test edilmesinden sonra iki alan uzmanı tarafından ilgili soruların kapsamı ve araştırma sorularına uygunluğu değerlendirilmiş ve onların değerlendirmesinden sonra sorulara son şekli verilmiştir. Böylece belgesellerin tamamlamasından sonra belirlenen gruplarla ayrı ayrı oturumlar yapılmıştır. Görüşmeler sırasında verilen cevaplar ve ulaşılan bilgiler, birbirini tekrar etmeye başlayınca (veriler doygunluğu) veri toplama işlemi sonlandırılmıştır. Bilindiği gibi veri doygunluğu, bir araştırmacının daha fazla veri toplamanın benzer sonuçlar vereceğinden emin olması ve sürecin sonlandırabileceği manasına gelmektedir (Faulkner and Trotter, 2017). Görüşme sürecinden sonra ses kayıtları, birebir yazıya aktarılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verilerinin tamamı, odak grup görüşmelerinde toplanmış, adayların belgesel içerikleri kullanılmamıştır. Odak grup oturumlarında elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. İçerik analizi yöntemine uygun olarak (Leavy, 2017), bütün görüşme dökümleri öncelikle tamamen okunmuş, notlar alınmış ve kodlanmıştır. Kodlanan veriler, kategoriler ve temalar çıkarılmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları kapsamında soru hazırlama sürecinde olduğu gibi, iki alan uzmanının görüşlerine başvurulmuştur. Yapılan analiz ve yorumlamanın ardından bulgular, ilgili uzmanlara gönderilmiş ve onların eleştirileri doğrultusunda veri analizi şekillendirilmiştir. Ayrıca yapılan analiz ve yorumlamaları desteklemek için adayların görüşlerini içeren doğrudan alıntılar kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma soruları kapsamında yapılan analizler neticesinde ulaşılan bulgular, alt başlıklar halinde sunulmuştur.

Adayların Kültürel Miras Algıları

İlk araştırma sorusu bağlamında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel miras algıları incelenmiş ve aşağıdaki Tablo 2'de sunulmuştur:

Durum	f
Somut	16
Hem somut hem somut olmayan	9
Somut olmayan	2

İnceleme neticesinde “kültürel miras” denilince adayların daha çok somut (16) öğelerden bahsettikleri görülmüştür. Bunun yanında 9 aday hem somut hem somut olmayan, 2 aday somut olmayan kültürel miras öğelerine vurgu yapmıştır. Bu algılar, adayların görüşlerine çeşitli örneklerle yansımıştır. Kültürel mirası somut yapılar olarak gören ÖA1, şunları söylemiştir: *“İnsanların ortaya çıkışından beri, yani her türlü yapı. Somut, böyle gözümüzle görebileceğimiz, tarihinden bir şeyler öğrenebildiğimiz, gördüğümüz zaman bize bir şeyler hissettiren, bize bir şey yansıtan yapılar.”* Benzer şekilde ÖA2 da: *“Somut olmayan ve somut olan miraslar var. Mesela, Konya’da Mevlâna, bir kültürel miras, keza Sadreddin Konevi bir kültürel mirastır. Kilistra vs. aklıma bunlar geliyor.”* demiştir. Hem ÖA1 hem de ÖA2, kültürel mirası tarihi yapılar üzerinden somut olarak açıklamıştır.

Kültürel mirası hem somut hem somut olmayan miras olarak gören adaylardan ÖA3, kültürel mirası: *“Kültürel miras, bence de geçmişten günümüze kalan somut veya somut olmayan kalıntılar, tarihi eserler.”* olarak tanımlamıştır. ÖA4 ise kültürel mirası: *“Geçmişteki atalarımızın, dedelerimizin bize bıraktığı mimari, değerler, örf ve adetler gibi şeyler olarak düşünüyorum.”* olarak gördüğünü ifade etmiştir. Alıntılardan anlaşılacağı gibi ÖA4, ÖA3’ten farklı olarak, kültürel mirasın somut ve somut olmayan unsurlarını örneklendirerek açıklamıştır.

Kültürel Mirasın İşlevleri

İkinci araştırma sorusu bağlamında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel mirasın işlevleri hakkındaki düşünceleri incelenmiştir.

Görüşler	f
Kültür aktarımını sağlar.	4
Kültürün devamlılığını sağlar.	2
Geçmişin anlaşılmasını sağlar.	2
Kuşaklar arası bağ kurulmasını sağlar.	2
Geçmişle gelecek arasında köprü kurar.	2
Değerlerin aktarımını sağlar.	1
Bireylere kimlik kazandırır.	1

Tablo 3’teki görüşlere bakıldığında, kültürel mirasın en çok kültürün aktarımını sağlama işlevine vurgu yapıldığı görülmektedir. Bu işleve vurgu yapan ÖA5, bunu şöyle gerekçelendirmiştir: *“Kültürel miras önemlidir. Yani tarihimize baktığımızda, baya uzun geçmişimizin olduğu, farklı devletler kuran bir milletin torunları olarak tarihimizi yaşatmamız açısından ve gelecek nesillere aktarmak açısından önemli olduğunu düşünüyorum.”*

Kültürel mirasın kültürün aktarımını sağlama işlevinin önemli olduğunu düşünen ÖA5’e benzer şekilde ÖA6: *“Kültürün devamlılığı için öğrenmemiz gerektiğini ve bu yüzden önemli olduğunu, çünkü eğer biz kendi kültürümüzü bilmez ve devam ettiremezsek, asimile oluruz ve yok oluruz. Hani kültür olarak bu yüzden önemli.”* diyerek, kültürel mirası öğrenmenin kültürün devamlılığı açısından önemine dikkat çekmektedir. Kültürel mirasın geçmişle gelecek arasında bağ kurulmasına sağladığına vurgu yapan ÖA7, şunları söylemiştir: *“Tarih de bir kültürel mirastır. Tarihi incelemeyen geleceğe atıf yapamayız. Kültürel miras, dün vardı yarın da devam edecek gibi düşünebiliriz. Kültürel miras, kültürümüzü yansıttığı için ya da başka kültürleri yansıttığı için önemlidir.”*

ÖA7, kültürel mirasın kültürün anlaşılmasındaki işlevini önemseydiğini dile getirmektedir. Ayrıca ÖA8, kültürel mirasın önemi ve işlevini şöyle açıklamıştır: *“Geçmişten bugüne bize gelen değerleri kazanmak için önemlidir. Somut olarak açıklayacak olursak, geçmişte insanlar nerelerde yaşamış, hangi ortamlarda varlıklarını sürdürmüşler bunları görebiliriz.”* Görüldüğü gibi, her iki aday da kültürel mirasın geçmişin ve kültürün anlaşılmasındaki rolüne değinmektedir. Son olarak ÖA9, kültürel mirasın kimlik kazandırma işlevini şu şekilde değerlendirmiştir: *“Kültürel miras benim içinde önemlidir. Çünkü insan neslini bilmeli, nerden geldiğini bilmeli. Bir Çin atasözü vardır: ‘İnsan geçmişini bilmezse köksüz ağaca benzer’ diye. İnsan geçmişini bilmeden geleceğini kuramaz, bunun için de kültürel miras hayatımızda önemlidir her açıdan.”* Görüldüğü gibi, adaylar, kültürel mirasın daha çok kültürün aktarımı, devamlılığı ve yaşatılması konusundaki işlevlerine dikkat çekmiştir.

Kültürel Mirası Belgeleyerek Öğrenmenin Katkıları

Üçüncü araştırma sorusu bağlamında kültürel mirası belgeleyerek öğrenmenin sosyal bilgiler öğretmen adaylarına katkıları incelenmiştir.

Katkılar	(f)
Konya'yı ve ilçelerini yakından tanıma	15
Tarihi bilgileri somutlaştırma	13
Teknolojik yeterlilik kazanma (kamera kullanımı, montaj)	11
Konya'nın yerel tarihini öğrenme	10
Eğlenerek öğrenme ve üretme	10
Grupla (takımla) çalışmayı öğrenme	9
Gezerek öğrenme	6
Mesleki gelişim (alan bilgisi edinme)	8
Özgüven kazanma	8
Ön yargıları yıkma	5
Eski medeniyetleri ve inançları tanıma	4
Tarihi varlıklar konusunda farkındalık kazanma	4
Uygulamalı öğretimin önemini anlama	4
Özeleştirici yapma	2
Geçmişine daha fazla saygı duyma	2
Doğru bilinen yanlışları düzeltme	1

Tablo 4'te görüldüğü gibi, kültürel mirası belgeleyerek öğrenme, adaylara en çok Konya'yı ve onun ilçelerini yakından tanıma (15) konusunda faydalı olmuştur. Bu katkıyı en detaylı şekilde ÖA10, şu şekilde açıklamıştır:

"Gittiğim mekânlar hakkında önceden bir bilgim yoktu. Daha doğrusu internetten ismini duydum sadece, öyle gittim, önceden bildiğim bir yer değildi. O bana çok şey kattı. Mesela Çukur Camii'yi benim sunularımdan bir tanesi. Mesela 'Pir Hüseyin Mehmet Bey Camii' diye geçiyordu, ben merak ettim neden 'Çukur Camii' diye... Bunu çekim yaparken öğrendim... Gerçekten bana çok şeyler kattı tarihi mekânlar hakkında."

ÖA10'un değindiği gibi, adaylar, Konya'nın kültürel miras öğeleri hakkında detaylı bilgileri belgesel çekimleri sırasında yaptıkları araştırmalar ve görüşmelerde öğrenmişlerdir. Bunun dışında belgesel çalışmasının sosyal bilgiler öğretimi konusundaki yeterliliklere katkısını ÖA1, şöyle anlatmıştır: *"Bölümümüzle zaten örtüştüğünü düşünüyorum. Mesela bizim Eski Çağ dersimizde Hoca anlatıyor bize. Tamam, her şeyi anlıyorum ama mesela oraya gittiğimizde, somutlaşmayı ve kalıcılığı sağladı."*

Görüldüğü gibi öğretmen adayı, belgesel çekiminin yaparak yaşayarak öğrenmeye imkân vermesinin somutlaştırmada nasıl bir rol oynadığına değinmektedir. Belgeleyerek öğrenme sürecinin üçüncü önemli katkısı, teknolojiyle ilgilidir. ÖA1, bu konuda kazandıkları şöyle özetlemiştir: *"Hem bilgisayar hem teknoloji kullanımı, video düzenlemede bunu öğrendik. Bu belgeselin çekim aşamasında, sıralamasında, konunun akışı, bir belgesel nasıl çekiliyor, nasıl yola çıkılıyor, onları bana kazandırdı ve artık belgesel izlemeye ilgim arttı."*

Adayların her biri, belgesel çekim sürecinin tamamında aktif bir şekilde yer aldığı için bilgisayar, kamera, video düzenleme gibi birçok teknolojik yeterliliğini geliştirmiştir. Belgeleyerek öğrenme sürecinin dördüncü önemli katkısı, yerel tarihin öğrenilmesiyle ilgilidir. Çok uzun bir geçmişe sahip olan Sille Antik Kenti'nin yakınlarında ikamet eden ÖA12, belgesel çalışmasının yanı başındaki tarih konusunda kazandığı farkındalığı şu şekilde anlatmıştır:

"Konya'nın tarihinin çok daha eskiye dayandığını, yerleşim yerlerinin çok daha eskiye dayandığını, kültürünün Hristiyanlıkla ufak da olsa etkileşimin olduğunu gördük... Mesela, ben şöyle anlatayım; bizim ev Erenköy'de. Sille, beş dakika... Ona rağmen o kadar çok bilmediklerim varmış, çok az bilgim varmış. O anlamda büyük katkı sağladı. Baktığım zaman artık anlayabiliyorum ne olup bittiğini, insanlar böyle yaşamış diye."

ÖA12'nin çevresindeki tarihi yapıları daha anlamlı bir şekilde bakmasını sağlayan belgeleyerek öğrenme süreci, ayrıca Konya'nın yerel tarihinin dünya tarihi açısından önemini anlama konusunda da önemli bir farkındalık kazandırmıştır. ÖA3, bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

"Konyalı olduğum halde görememiştim. İlk yerleşim yeri [Çatalhöyük] olduğunu sürekli duyuyordum, ama görmemiştim. Yer seçimi konusunda gitmeyi ben istedim, görmeme vesile olması için. Benim dikkatimi ana tanrıça heykeli çekti. Yani neolitik çağdan beri kadına verilen önem. Zaten biz bunu belgeselimizde de belirttik. Eskiden beri kadına verilmiş olan önem, bereket ve doğurganlığı simgeleyen ana tanrıça heykeliyle simgelenmiş, bu bende bir farkındalık yarattı."

Alıntıdan anlaşıldığı gibi ÖA3, yalnızca Çatalhöyük'ü tanımamış, aynı zamanda kadının tarih öncesi çağlardan beri konumu hakkında fikir edinmiştir. Birbirine bağlantılı kazanımların dışında, belgeleyerek öğrenme süreci, adayların uygulamalı (sahada) öğretimin avantajlarını keşfetmesini sağlamıştır. ÖA13, bu konudaki tecrübelerini şu şekilde aktarmıştır:

"Uygulamalı dersin ne kadar iyi olduğunu gördüm. Biz sosyal bilgiler öğretmeniyiz ama kitap üzerinden ders bence etkili olmuyor. Tarihi bilmemiz gerekiyor sosyal bilgiler okuduğumuz için. Tarihi de yerinde öğrenmek gerekiyor, bence bütün derslerin böyle olması gerekiyor. Ben kitap üzerinden anlayamıyorum. Yani etkili olmuyor, benim için kalıcı olmuyor. Ama şu an Ilgın hakkında kalıcı bir bilgim var. Tarihi açısından da var. Biz sosyal bilgiler okuyoruz, tarih okuyoruz, tarihi de yerinde görmemiz gerekiyor."

ÖA13, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde tarihi ve kültürel konuların öğretiminde saha çalışmaları ve somut deneyimlerin önemine dikkat çekerek, yalnızca kitaba dayalı öğretimin etkisiz olduğunu düşünmektedir. Bu düşüncelerini süreçte edindiği tecrübelerle dayandırmaktadır. Bunun dışında ÖA8, belgesel sürecinde yaptıkları gezilerin diğer gezilere benzemediğini ve gittikleri her yeri detaylı olarak incelediklerine dikkat çekmiştir. Ayrıca ÖA16, belgeleyerek öğrenme sürecinin okulun duvarlarından başka mekânlarda öğrenmeye ve farklı insanları tanımaya; ÖA19 ise eğlenerek öğrenmesine fırsat tanıdığına değinmiştir.

Son olarak belgeleyerek öğrenme süreci adayların kültürel mirasa olan ilgi ve merak duygularını olumlu (15) yönde değiştirmiştir. Adaylardan ÖA1, önceki ve şimdiki düşünceleri arasındaki farkları şu şekilde tasvir etmiştir:

“Önceden bir türbeyi, bir yapıyı gördüğümde benim için sadece taş bir yapıdan ibaretti. Şimdi, orda yatan insanın ne yaptığını merak ediyorum. Faaliyetlerini, ne olmuş, hangi dönemde gelmiş, amacı neymiş, bunları artık merak ediyorum bir yeri gezdiğim zaman... Koyunoğlu Müzesi’nde bir şey öğrendik, orda öğrendiğim bir şeyle bunların ikisinin örtüştüğünü, birleştiğini görünce çok mutlu oluyorum. Önceden müze gezmek benim için bir şey ifade etmiyordu ama böyle öğrendikçe daha fazla şey öğrenmek istiyorum. Koyunoğlu’nda şu halinin modelini gördüm hani acaba benim memleketimde de şu var mı diye merak ediyorum.”

Görüldüğü gibi, belgeleyerek öğrenme süreci adayların kültürel mirasa olan ilgilerini artırarak onlar için daha anlamlı eserler haline getirmiştir.

Adayların Saha Deneyimleri

Son araştırma sorusu bağlamında kültürel mirası belgeleyerek öğrenen sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sahada edindikleri deneyimler irdelenmiştir.

Tablo 5: Adayların Saha Deneyimleri	
Olumlu (f)	Olumsuz (f)
İnsanların yardımseverliği (5)	Rehberlerin ilgisizliği (4)
Konu seçiminden memnuniyet (17)	İnsanların ilgisizliği (2)
Halkın yapılar hakkında bilgi sahibi olması (1)	Bakımsız ve harap yapılar (2)
	Halkın yetersiz bilgiye sahip olması (1)
	Görevlerin yardımcı olmaması (1)
	İnsanların tepki göstermesi (1)
	Tarihi yapılarla ilgili yeterince bilginin bulunmaması (1)

Sosyal bilgiler öğretmen adayları, çeşitli bölgelerde yer alan kültürel miras öğelerini araştırdıkları için farklı tecrübeler edinmişlerdir. Olumlu boyutta, öncelikle adayların konu seçiminden memnun oldukları görülmektedir. Adaylar, bu konudaki tecrübelerini şu şekilde aktarmıştır:

“İyi ki kiliseye gitmişim çünkü şimdiye kadar Hristiyanlık veya kiliseyle ilgili pek fazla bilgi bilmiyorduk. Sadece kulaktan duyma bilgileri biliyorduk. Oraya gittiğimizde broşürleri okuduğumuzda daha iyi, daha doğru bilgilere sahip olduğumu düşünüyorum...” (ÖA14)

“Konu seçimi yaparken iyi ki bu köyü seçmişiz çünkü sınıfta seçilen diğer konular üzerine onlarca çalışma yapılan, belgesel veya haber çekilen hepimizin bildiği yerler ama Sonsuz Şükran Köyü öyle değil, birçok kişinin bilmediği ve ismini duyduğunda merak uyandıran bir konu. Bu gibi sebeplerden ötürü iyi ki bu köyü belgesel konusu olarak almış ve belgesel çekmişiz.” (ÖA15)

Görüldüğü gibi, adaylardan ÖA14, seçtiği konunun kendisine doğru bilgiler edinme fırsatı tanıdığını, ÖA16 ise çok az kişinin bildiği bir köyü araştırmış olmaktan mutlu olduğunu dile getirmektedir. İkinci olumlu tecrübe, insanların yardımseverliği olmuştur. Hadim ilçesinin Dedemli Kasabası’ndaki kültürel miras öğelerini araştıran ÖA16, yaşadıkları şöyle anlatmıştır: *“Bir amca bulduk kasabada. O da zaten kasabanın eski belediye başkanıydı. Sağ olsun çok ilgilendi bizimle. Bir bilgi birikimi de vardı. Onun dışında halkta çok ilgiliydi röportaj konusunda.”*

Bu tecrübelerin yanında olumsuz tecrübeler boyutunda rehberlerin ilgisizliği ön plana çıkmaktadır. Çatalhöyük’e giden ÖA7, *“Şu an çok bakımsız, görevlisi yetersiz... Rehber bile yok, bizimle hiç kimse ilgilenmedi. Beklentilerimizi karşılamadı şu anki durumu.”* Çatalhöyük gibi önemli bir tarihi alanda yeterince bilgi alamadığından yakınan ÖA7’nin dışında, Arkeoloji Müzesi’ne giden adaylardan ÖA17, görevlilerin kendilerine yeterince yardımcı olmamasından şikâyetçi olmuştur. Buna karşın Sille Şapeli’ne giden ÖA8: *“Sille ile ilgili birçok bilgi sahibi olduk. Bir de Sille Şapelinde bir görevli vardı onun görevini ne kadar iyi yaptığını gördük. Çok fazla şey biliyor.”* demiştir. Son olarak, belgesel çalışması yapılan tarihi alanların bakımsızlığından yakınan ÖA18, şunları söylemiştir: *“Gittiğimiz zaman aslında tarihi eser gibi değildi orası, harap olmuş durumdaydı. Şu an açık zaten kullanılıyor, içeriye giremedik, hamamın içerisini göremedik, bir ara saman deposu olarak da kullanılmış...”*

Araştırılan kültürel mirasın uygun şekilde korunmaması ve tahrip olması, adayların olumsuz tecrübeleri arasında kaydedilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sosyal bilgiler adaylarının belgeleyerek öğrenme deneyimlerini inceleyen bu çalışmanın birinci araştırma sorusuna ilişkin sonuçlar, kültürel mirası daha çok somut öğeler olarak algıladıklarını göstermektedir. Bu sonuç, adayların büyük çoğunluğunun araştırma konusu olarak somut kültürel miras öğelerini tercih etmeleriyle açıklanabilir. Buna karşın adayların somut ve olmayan kültürel miras öğelerini doğru bir şekilde ayırt ettikleri ve örnekler verebildikleri görülmüştür. Benzer şekilde [Çal ve Demirkaya \(2017\)](#) tarafından yapılan çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel mirası bir toplumda toplum bilinci oluşturan maddi ve manevi önemli öğeler olarak algıladıkları tespit edilmiştir.

İkinci araştırma sorusuna ilişkin sonuçlar, adayların kültürel mirasın en önemli işlevlerini; kültürün aktarımı, devamlılığı ve yaşatılması olarak gördüklerini ortaya koymaktadır. Ayrıca kültürel mirasın önemli olduğunu düşünen adayların kültürel mirasın işlevlerini açıklarken kullandıkları ifadeler, kültürel mirasa ilişkin algılarının olumlu olduğunu göstermektedir. Bu sonuca paralel şekilde birçok çalışmada ([Ablak, Dikmenli ve Çetin, 2014](#); [Çetin ve Gürgil, 2014](#); [Gürgil, Çetin ve Akkaya-Yılmaz, 2017](#); [Keçe, 2015](#); [Sidekli ve Karaca, 2013](#); [Yeşilbursa ve Uslu, 2014](#)) öğretmen adaylarının kültürel, tarihi ve turistik miras öğelerine ilişkin olumlu tutumlara ve görüşlere sahip oldukları vurgulanmıştır. En yakın karşılaştırmanın yapılabileceği [Yeşilbursa ve Barton \(2011\)](#) tarafından yürütülen çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının miras eğitimini önemli buldukları ve bu eğitime ilişkin olumlu tutumlara sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada kültürel miras alanlarına karşı olumlu tutuma sahip olmayan öğretmen adaylarının bu alanların öğretimde bu kaynakları kullanmalarının beklenemeyeceği vurgulanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel mirasa ilişkin sahip oldukları olumlu bakış açıları, onların ileride kültürel mirasa karşı duyarlılığın geliştirilmesine katkı sağlayacaklarına işaret etmektedir.

Adayların kültürel mirasa ilişkin olumlu algılara sahip olmasında yaptıkları belgeleyerek öğrenme sürecinde elde ettikleri deneyimlerin etkili olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim 15 aday, belgeleyerek öğrenme süreci sonunda kültürel mirasa ilişkin düşüncelerinin olumlu yönde değiştiğini ve ilgisinin arttığını ifade etmiştir. [Polat \(2018\)](#), öğretmen adaylarının kültürel mirasa ilişkin tutum ve farkındalıklarını değerlendirmek için yaptığı çalışmada, kültürel miras alanlarına geziler düzenlemiştir. Bu gezilerin öğretmen adaylarında kültürel varlıklara yönelik olumlu tutum ve farkındalık geliştirmede etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Benzer şekilde bu çalışmada adaylar, çeşitli kültürel miras öğelerini araştırırken, Konya'nın çeşitli mekânlarını gezerek belgesel çekmişlerdir. Dolayısıyla bu deneyim, onların kültürel mirasa ilişkin bakışlarını olumlu yönde değiştirmiştir.

Üçüncü araştırma sorusuna ilişkin sonuçlar, belgeleyerek öğrenme sürecinin adaylara öğrenim gördükleri şehri yakından tanıma (kültür, yerel tarih, yemek, hikâye vb. unsurlar), tarihi bilgileri somutlaştırma, bazı teknolojik yeterlilikler kazanma ve okul dışı öğrenmenin potansiyelini keşfetme açısından çeşitli katkılar sunduğunu göstermektedir. Ayrıca belgesel çekimlerinin eğlenerek ve gezerek öğrenmeye hizmet ettiği için olumlu etkiler bıraktığı tespit edilmiştir. Bu durum, [Yeşilbursa ve Barton'ın \(2011\)](#) çalışmasındaki sonuçlarla karşılaştırıldığında miras eğitiminin; adaylar tarafından tarihi canlandıran (somutlaştıran), ilgi çeken, ders kitaplarından verilen bilgilerden ve derslerde anlatılanlardan daha etkili bir yol (yöntem) olarak algılandığını söylemek mümkündür. Bunun yanında kültürel miras eğitiminin faydalarıyla literatürde vurgulanan benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Belgeleyerek öğrenme süreci; yerel tarihi tanıma ([Yeşilbursa, 2015](#)), tarihi varlıklar konusunda farkındalık kazanma ([Hunter, 1988](#)), geçmişine saygı duyma ([Hunter, 1988](#); [Yeşilbursa, 2015](#)), evrensel kültürel mirası tanıma ([Çulha-Özbaş, 2014](#)) ve kültürel mirası tarihsel bir kaynak görme ([Gómez-Carrasco ve ark., 2020](#)) gibi önemli katkılar sunmuştur. Bu sonuç, belgeleyerek öğrenme sürecinin [Dönmez ve Yeşilbursa \(2014\)](#) tarafından vurgulanan kültürel miras eğitiminin amaçlarının önemli bir bölümüne hizmet ettiğini göstermektedir.

Son araştırma sorusuna ilişkin sonuçlar, adayların belgeleyerek öğrenme sürecinde ilgili olumlu ve olumsuz tecrübeler edindiklerini ortaya koymaktadır. Olumlu tecrübelerde, konu seçiminden memnuniyet ve insanların yardımseverliği ön plana çıkmıştır. Daha çeşitli olan olumsuz tecrübelerde; rehberlerin ve bölgedeki insanların ilgisizliği, tarihi yapıların bakımsız ve harap olması gibi hususlar vurgulanmıştır. Tecrübelerdeki bu farklılıklar, adayların araştırmaları sırasında çeşitli alanlarda ve farklı insanlarla etkileşim içinde olmalarıyla açıklanabilir. Bazı olumsuz tecrübelerle rağmen adayların yaptıkları çalışmanın olumlu yönlerine daha fazla odaklandıkları görülmüştür.

Bu sonuçlar bağlamında, sosyal bilgiler öğretmeni yetiştirme programı için bazı önerilerde bulunmak gerekmektedir. Öncelikle 2018 Sosyal Bilgiler Lisans Programı'nda yer alan müze eğitimi, sosyal bilgiler öğretimi (I-II), okul dışı öğrenme ortamları, bilim, teknoloji ve toplum gibi seçmeli ve zorunlu derslerde adaylara çeşitli konularda belgesel çalışmaları yaptırılabilir. Ardından adayların edindikleri bilgileri aktarmaları için okullarda konferans, panel gibi etkinlikler gerçekleştirilebilir. İkincisi, sosyal bilgiler öğretimi (I-II) dersleri bağlamında belgesellerin ve belgeleyerek öğrenme etkinliklerinin, 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımların öğretiminde nasıl kullanılabileceğine dair çalışmalar yapılabilir. Üçüncüsü, mümkün olduğunca planlı müze, tarihi alan ve kültür gezilerine ağırlık verilerek adayların sahada öğrenmelerine fırsat verilmelidir. Son olarak adayların kültürel mirasın somut ve somut olmayan öğelerden oluştuğunu daha ayrıntılı olarak keşfetmeleri için üniversite içinde fuar ya da stant etkinlikleri düzenlenebilir. Bu etkinlikler aracılığıyla öğretmen adaylarının kültürel mirasa duyarlılık değeri geliştirilebilir. Bu değere sahip olan adayların gelecekte okutacakları "Şehrimiz" dersini daha etkili ve verimli bir şekilde yürütmeleri beklenebilir.

To Cite This Article: Dere, İ. (2021). Learning the cultural heritage by documenting: Field experiences of teacher candidates of social studies. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 43, 108-121.

Submitted: August 13, 2020

Revised: November 21, 2020

Accepted: November 26, 2020

EXTENDED ABSTRACT

LEARNING THE CULTURAL HERITAGE BY DOCUMENTING: FIELD EXPERIENCES OF TEACHER CANDIDATES OF SOCIAL STUDIES

INTRODUCTION

UNESCO divides cultural heritage into tangible and intangible heritage. Tangible cultural heritage includes historical structures, archaeological sites, and natural and cultural environments. In contrast, intangible cultural heritage is used to express practices, representations, statements, knowledge, skills and related instruments, objects, work of arts, and cultural spaces that are perceived as a part of their cultural heritage by communities, groups, and in some cases, individuals (UNESCO, 2003: 4). Cultural heritage education plays an essential role in protecting and transferring cultural heritage that represents societies following the important role of the family (Çulha-Özbaş, 2014). One of the best ways to deliver this cultural education, which could make a crucial contribution to students, would be incorporating this subject into curricula (Hunter, 1988). In this context, when the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage is approved in Turkey in 2006, an elective course named Folk Culture in secondary schools was initiated (Oğuz, 2008). Besides, cultural heritage education can be integrated into many courses such as social studies, history, Turkish language, geography, science, citizenship, literature, music, and fine arts (Çulha-Özbaş, 2014; Dönmez and Yeşilbursa, 2014). Accordingly, cultural heritage has been evaluated as a learning domain in the curricula of social studies, fine arts, and the Turkish language. In particular, the fact that social studies course includes the themes of social sciences such as sociology, anthropology, and folklore, and in a sense, it is a fusion of social sciences, and this makes it one of the appropriate courses for teaching cultural heritage (Arikan and Dogan, 2013). Cultural heritage has been brought to the forefront in the "Culture and Heritage" learning domain which encompasses history and culture focused acquisitions. Cultural heritage subjects are also found in other learning domains, in particular, "Global Connections". Methods, techniques, and activities should be preferred in the teaching of cultural heritage, which enables students to make observations and appeal to their different senses (Polat, 2019). A variety of learning methods; exercises, technological materials, and applications such as digital video games, virtual tours (museums), virtual reality, augmented reality, Google maps, and mobile applications have been utilized in the classroom (Apostolopoulou, et al, 2014; Koçoğlu, Akkuş and Özhan, 2016; Kolivand, et al, 2018; Mortara et al., 2014; Polat, 2019; Vargün and Nuhoğlu, 2019). Throughout the scope of the trip-observation process, historical locations, attractions, cultural festivals, and museums are visited in non-class activities (Çulha-Özbaş, 2014, 2015; Kurtdele-Fidan, 2019; Üztemur, Dinç and Acun, 2018).

Historical evidence is among the most effective materials which can be used both inside and outside the classroom for cultural heritage education. Historical evidence is categorized into two groups; first and second evidence. First-hand evidence, which is utilized mostly during the education of cultural heritage, consists of oral sources, visual evidence, historical objects, and written evidence (Çulha-Özbaş, 2014). Social studies teacher candidates should acquire expertise and methodological knowledge of cultural heritage during the pre-service process to be effective in the education of cultural heritage. On the other hand, it may be said that cultural heritage education is not addressed properly in the teacher education program.

Since the teaching regarding cultural heritage is included in numerous classes, it has been a highly debated subject of several studies in the field of education at different levels. These studies have been predominantly carried out with students, teachers, and teacher candidates. It can be seen that the students' knowledge, viewpoint, perception, attitude, and awareness of the areas relevant to cultural heritage were assessed in the studies of the first group (Akkaya, 2017; Arikan and Doğan, 2013; Aslan ve Çulha, 2008; Dönmez and Yeşilbursa, 2014; Gürdoğan-Bayır and Çengelci-Köse, 2019; Gürel and Çetin, 2019; Ismael and Al-Abdullatif, 2016; Karakuş, Çepni and Kılcan, 2011; Levy, 2016; Sağ and Ünal, 2019; Tuncel and Altuntaş, 2020; Uztemur, Dinc and Acun, 2019). In second group studies have focused on the insights of

teachers in different branches on cultural heritage issues and its teaching (Adukaite, van Zyl, Er and Cantoni, 2017; Avci and Memişoğlu, 2016; Giménez, Ruiz and Listán, 2008; Kafol, Dena and Znidarsic, 2015; Lee and Bang, 2011; Levy, 2016; Özlek, 2019; Pérez, López and Listán, 2010). Studies that are carried out with the candidate teachers are included in the third group. In these studies, as in the studies first-group, the viewpoints, perceptions, attitudes, experiences, and awareness about cultural heritage and related fields belonging to teacher candidates who study in different branches were studied (Ablak, Dikmenli and Çetin, 2014; Bahtiyar-Karadeniz, Sarı and Kabacık, 2018; Çal and Demirkaya, 2017; Çetin and Gürgil, 2014; Deveci, 2009; Dinç, Erdil and Keçe, 2011; Gómez-Carrasco et al., 2020; Gürgil, 2017; Gürgil, Çetin and Akkaya-Yılmaz, 2017; Keçe, 2015; Mancı, 2019; Polat, 2018; Sidekli and Karaca, 2013; Yazıcı, Koca, Ekiz and Akpınar, 2017; Yeşilbursa and Barton, 2011; Yeşilbursa and Uslu, 2014). Almost all of these studies with teacher candidates have not been administered as a result of the non-classroom activities. Unlike other literature studies in academia, social studies teacher candidates were required to submit a documentary on cultural heritage items located in Konya city within the scope of this study. Then, it was aimed at assessing the experiences of the social studies teacher candidates who created documentaries on items of cultural heritage. Once again differently from other research, the viewpoints and experiences of the teacher candidates on the function of cultural heritage, the contributions of learning by documenting, and their observations in the field have been analyzed in this study.

METHOD

Phenomenology research design, which is one of the qualitative research methods, was selected in this study to describe the experiences and opinions of teacher candidates of social studies. Experiences and perspectives resulting from the interaction of individuals with other people are interpreted and their meaning clarified in these phenomenological researches. Abstraction is provided during this interpretation by focusing on the conceptual theoretical and methodological framework. Field observations and associated documents are used as the data sources during this abstraction process (Bogdan and Biklen, 2007). The research study group consists of 27 social studies teacher candidates (17 female, 10 male) who are identified by the purposeful sampling method. Following the research ethics, instead of using the real names of the candidates, certain codes were created for this purpose. The results were gathered in focus group interviews since the teacher candidates performed their tasks in groups. The audio files were directly transcribed after the interview process. Gathered data have been analyzed by the content analysis method (Leavy, 2017).

FINDINGS

The results of this study's first research question, which investigates the learning by documenting experiences of teacher candidates of social studies suggest that they generally interpret cultural heritage as concrete items. On the other hand, it has been noted that the teacher candidates identify and give examples of the tangible and intangible items of cultural heritage. The results of the second question research reveal that teacher candidates perceive transition, continuity, and perpetuation of the culture as the most significant aspects of the cultural heritage. Furthermore, the statements used by teacher candidates who deem cultural heritage valuable while illustrating the cultural heritage functions show that their perception of cultural heritage is positive. Results on the third research question indicate that learning by documenting method offers significant contributions to teacher candidates in terms of getting to know the city (its culture, local history, food, story, etc.) where they are studying, embodying historical knowledge, gaining certain technical skills and exploring the potential of learning out of school. Results regarding the final research question reflect that certain positive and negative experiences have been observed during the learning by documenting process. Regarding the positive experiences, the aspects of satisfaction with the topic selection and the helpfulness of the local people become apparent. Concerning the more varied negative experiences, problems such as the indifference of the tourist guides and the locals in the region, the forgotten and destroyed historical buildings have been underlined. These experience-based differences can be clarified by the fact that the teacher candidates interact with various individuals in different regions during their research.

CONCLUSION

In the study, the teacher candidates are found to be able to accurately differentiate the items of cultural heritage. Likewise, it was stated in the study performed by Çal and Demirkaya (2017) that the social studies teacher candidates perceive cultural heritage as an essential material and spiritual items that establish social consciousness in the society. It has also been determined that the teacher candidates identify cultural heritage as a valuable item that inherits significant functions. This conclusion coincides with the results of other studies in the literature (Ablak, Dikmenli and Çetin, 2014; Çetin and Gürgil, 2014; Gürgil, Çetin and Akkaya-Yılmaz, 2017; Keçe, 2015; Sidekli and Karaca, 2013; Yeşilbursa and Uslu,

2014). The social studies teacher candidates' positive perspectives on cultural heritage suggest that they will contribute to the growth of awareness regarding cultural heritage in the future. Furthermore, the learning by documenting process has provided significant contributions to teacher candidates. When comparing the research results with the results of the study carried out by Yeşilbursa and Barton (2011) it can be seen that the teacher candidates consider cultural heritage education as a way (method) that gives life (embodiment) to history, attracts interest, and is more effective than the information provided in the course books and the lectures. Besides, similar results with the previous studies in the academic literature have been obtained. The learning by documenting process has provided significant contributions for becoming familiar with the local history, gaining awareness of historical properties, respect for the past, recognition of universal cultural heritage, and perceiving cultural heritage as a historical source (Çulha-Özbaş, 2014; Gómez-Carrasco, et al., 2020; Hunter, 1988; Yeşilbursa, 2015). This result shows that the learning by documenting process serves the realization of the objectives of cultural heritage education to a considerable extent as emphasized by Dönmez and Yeşilbursa (2014). Finally, given certain negative experiences, it was noticed that the teacher candidates were more concentrated on the positive aspects of their research. Within the context of such results, documentary studies, trips, fairs, and stand activities should be arranged throughout the university to allow teacher candidates to learn more deeply that the cultural heritage is composed of tangible and intangible items. Through such practices, the value of sensitivity to the cultural heritage of teacher candidates can be strengthened. Teacher candidates who have acquired this value can be assumed to teach the course "Our City" more efficiently and effectively in the future.

Kaynakça / References

- Ablak, S., Dikmenli, Y. & Çetin, T. (2014). Üniversite öğrencilerinin Kırşehir'in tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik farkındalıkları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 171-186.
- Adukaite, A., van Zyl, I., Er, Ş. & Cantoni, L. (2017). Teacher perceptions on the use of digital gamified learning in tourism education: The case of South African secondary schools. *Computers & Education*, 111, 172-190.
- Akay, A. S. (2006). Somut olmayan kültürel mirasın tarih araştırmalarında kaynak olma özelliği. *Milli Folklor Dergisi*, 70, 38-58.
- Akkaya, M. (2017). Nazilli'deki kültürel ve tarihi değerlere ilişkin öğrenci görüş ve bilgilerinin incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8, 226-239.
- Apostolopoulou, A. P., Carvoeiras, L. M. & Klonari, A. (2014). Cultural heritage and education. Integrating tour maps in a bilateral project. *European Journal of Geography*, 5(4), 67-77.
- Arıkan, İ. & Doğan, Y. (2013). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin kültürel mirasla ilgili başarı düzeyleri ve tutumlarının bazı değişkenlerce incelenmesi (Adıyaman örneği). *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(15), 29-68.
- Aslan, E. & Çulha, B. (2008). Kimiz biz?. Türkiye'deki ilköğretim okullarında "ulusal kimlik" ve "kültürel miras eğitimi. M. Safran & D. Dilek (Ed.), *21. yüzyılda kimlik, vatandaşlık ve tarih eğitimi* içinde (s. 133-152). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Avcı, M. & Memişoğlu, H. (2016). Kültürel miras eğitimine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Elementary Education Online*, 15(1), 104-124.
- Bahtiyar-Karadeniz, C., Sarı, S. & Kabacık, M. (2018). Üniversite öğrencilerinin Ordu ilinin doğal ve kültürel turistik çekiciliklerine ilişkin farkındalık ve deneyimleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19), 667-684.
- Bogdan, R. & Biklen, S. K. (2007). *Qualitative Research For Education*. Boston, MA: Pearson.
- Çal, Ü. T. & Demirkaya, H. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel mirasın korunmasına yönelik görüşleri. *XI. Uluslararası Türk Kültürü, Sanatı ve Kültürel Mirası Koruma Sempozyumu*, içinde (s. 61-66), 22-27 Ekim.
- Çetin, T. & Gürgül, F. (2014). Üniversite öğrencilerinin Bartın'ın doğal ve kültürel turizm değerlerine yönelik farkındalıkları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 255-274.
- Çulha-Özbaş, B. (2014). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kültürel miras öğretimi. M. Safran. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* (4. Baskı) içinde (s. 744-763). Ankara: Pegem Akademi.
- Çulha-Özbaş, B. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel alanlar. A. Şimşek & S. Kaymakçı. (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 205-224). Ankara: Pegem Akademi.
- Dere, İ. & Emeksever, A. (2018). Hayat bilgisi derslerinde sözlü tarihle kültürel mirasın öğretimi. *Gelecek Vizyonlar Dergisi (Future Visions Journal)*, 5, 40-47.
- Dere, İ. & Kalender, M. (2019). "I have a history!" Life sciences teaching with oral history activities. *Education & Science*, 44(200), 153-173.
- Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: Öğretmen adaylarının kültür portfolyolarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 1-19.
- Dias, J. X. (2016). Çokkültürlülük ve kültürlerarasılık kavramlarından kültürlerarası eğitime. D. Dilek (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimi* içinde (s. 299-310). Ankara: Pegem Akademi.
- Dinç, E., Erdil, M. & Keçe, M. (2011). Uşak Üniversitesi öğrencilerinin tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalıklarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 279-297.

- Dönmez, C. & Yeşilbursa, C. C. (2014). Kültürel miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarına etkisi. *Elementary Education Online*, 13(2), 425-442.
- Faulkner, S. L. & Trotter, S. P. (2017). Data saturation. In J. Matthes, C. S. Davis & R. F. Potter (Eds.), *Advanced the international encyclopedia of communication research methods* (p. 1-2). Wiley-Blackwell.
- Giménez, J. E., Ruiz, R. M. Á. & Listán, M. F. (2008). Primary and secondary teachers' conceptions about heritage and heritage education: A comparative analysis. *Teaching and teacher education*, 24(8), 2095-2107.
- Gómez-Carrasco, C. J., Miralles-Martinez, P., Fontal, O. & Ibañez-Etxebarria, A. (2020). Cultural heritage and methodological approaches-an analysis through initial training of history teachers (Spain-England). *Sustainability*, 12(3), 933.
- Gürdoğan-Bayır, Ö. & Çengelci-Köse, T. (2019). Kültürel miras ve korunmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri. *Kastamonu Education Journal*, 27(4), 1827-1840.
- Gürel, D. & Çetin, T. (2018). Sosyal bilgiler dersi ve kültür aktarımında edindiği rol üzerine bir inceleme. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 6(2), 22-40.
- Gürel, D. & Çetin, T. (2019). A qualitative study on the opinions of 7th grade students on intangible cultural heritage. *Review of International Geographical Education Online (RIGEO)*, 9(1), 32-62.
- Gürgil, F. (2017). Öğretmen adaylarının halk kültürüne yönelik algılarının incelenmesi. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(6), 523-541.
- Gürgil, F., Çetin, T. & Akkaya-Yılmaz, M. (2017). Views of prospective teachers of social studies on world heritage. In R. Efe, R. Penkova, J. A. Wendt, K. T. Saparov & J. G. Berdenov, (Ed.), *Advanced developments in social sciences* (p. 107-120). Sofia: St. Kliment Ohridski University Press.
- Hunter, K. (1988). *Heritage education in social studies*. Retrieved 08 August, 2020, from <https://cool.culturalheritage.org/bytopic/misc/heritedu.html>.
- Ismaeel, D. A. & Al-Abdullatif, A. M. (2016). The impact of an interactive virtual museum on students' attitudes toward cultural heritage education in the region of Al Hassa, Saudi Arabia. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 11(4), 32-39.
- Kafol, S. B., Dena, O. & Znidarski, J. (2015). Opinion of the Slovenian preschool teachers about arts and cultural education in kindergarten. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 1317-1325.
- Karakuş, U., Çepni, O. & Kılcan, B. (2011). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin turizme yönelik görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Safranbolu'da nicel bir çalışma). *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 85-97.
- Keçe, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Ankara'nın tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik ilgi ve farkındalıkları. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 16(1), 131-149.
- Koçoğlu, E., Akkuş, İ. & Özhan, U. (2016). Yeni bir öğrenme ortamı olarak artırılmış gerçeklik uygulamalarıyla sosyal bilgiler öğretimi. R. Sever, A. Aydın & E. Koçoğlu. (Ed.), *Alternatif yaklaşımlarla sosyal bilgiler eğitimi içinde* (s. 327-356). Ankara: Pegem Akademi.
- Kolivand, H., El Rhalibi A., Abdulazeez S. & Praiwattana P. (2018). Cultural heritage in marker-less augmented reality: A survey. In Turcanu Carutiu, D. (Ed.), *Advanced methods and new materials for cultural heritage preservation*. London: Intechopen.
- Kurtdede-Fidan, N. (2019). Karakter ve değerler eğitiminde yararlanılan yöntem ve teknikler. A. F. Ersoy & P. Ünüvar (Ed.), *Karakter ve değerler eğitimi içinde* (s. 215-240). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Leavy, P. (2017). *Research design: Quantitative, qualitative, mixed methods, arts-based, and community-based participatory research approaches*. New York: Guilford.
- Lee, S. & Bang, Y. S. (2011). Listening to teacher lore: The challenges and resources of Korean heritage language teachers. *Teaching and Teacher Education*, 27(2), 387-394.
- Levy, S. A. (2016). Parents', students', and teachers' beliefs about teaching heritage histories in public school history classrooms. *The Journal of Social Studies Research*, 40(1), 5-20.
- Mancı, A. R. (2019). Üniversite öğrencilerinin kültürel miras farkındalığı ve deneyimleri: Harran Üniversitesi örneği-Şanlıurfa. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 1164-1177.
- Meydan, A. & Akkuş A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, 402-422.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Mortara, M., Catalano, C. E., Bellotti, F., Fiucci, G., Houry-Panchetti, M. & Petridis, P. (2014). Learning cultural heritage by serious games. *Journal of Cultural Heritage*, 15(3), 318-325.
- Oğuz, M. Ö. (2008). *Türkiye'nin somut olmayan kültürel mirası*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2013). Sunuş. M. Ö. Oğuz, E. Ölçer-Özünel & S. Gürçayır-Teke (Ed.), *Somut olmayan kültürel mirasın geleceği, Türkiye deneyimi içinde* (s. 5-6). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ott, M. & Pozzi, F. (2011). Towards a new era for cultural heritage education: Discussing the role of ICT. *Computers in Human Behavior*, 27(4), 1365-1371.
- Özlek, G. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi*. (Yüksek lisans tezi, Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Aksaray). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

- Pamuk, A. & Pamuk, İ. (2019). Sosyal bilgilerde yerel tarih. T. Çelikkaya, Ç. Ö. Demirbaş, T. Yıldırım & H. Yakar, (Ed.), *Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi II* içinde (s. 433-454). Ankara: Pegem Akademi.
- Pérez, R. J., López, J. M. C. & Listán, D. M. F. (2010). Heritage education: Exploring the conceptions of teachers and administrators from the perspective of experimental and social science teaching. *Teaching and Teacher Education*, 26(6), 1319-1331.
- Polat, S. (2018). The attitudes and awareness of the teacher candidates about cultural heritage. *World Journal of Education*, 8(5), 49-62.
- Polat, S. (2019). Sosyal bilgilerde kültürel miras konularının öğretimi. T. Çelikkaya, Ç. Ö. Demirbaş, T. Yıldırım & H. Yakar (Ed.), *Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi II* içinde (s. 357-389). Ankara: Pegem Akademi.
- Sağ, Ç. & Ünal, F. (2019). Öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalıklarının belirlenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(4), 1550-1560.
- Scovazzi, T. (2015). Intangible cultural heritage as defined in the 2003 UNESCO convention. In G. M. Golinelli. (Eds.), *Advanced cultural heritage and value creation, towards new pathways* (p. 105-126). Switzerland: Springer.
- Sidekli, S. & Karaca, L. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde yerel, kültürel miras öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen aday görüşleri. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 5, 20-38.
- Tuncel, G. & Altuntaş, B. (2020). İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin kültürel miras algısı: Göstergibilimsel bir analiz. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 6(1), 123-140.
- UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, (t.y.). *UNESCO Dünya Mirası Listesi*. 26 Temmuz 2020 tarihinde <http://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1-Listesi> adresinden edinilmiştir.
- UNESCO, (2003). *The convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage*. Paris: UNESCO.
- Uztemur, S., Dinc, E. & Acun, I. (2019). Teaching social studies in historic places and museums: An activity based action research. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 5(1), 252-271.
- Uztemur, S., Dinç, E. & Acun, İ. (2018). Müzeler ve tarihi mekânlarda uygulanan etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin sosyal bilgilere özgü becerilerinin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 294-324.
- Vargün, Ö. & Nuhoğlu, M. (2019). Kültürel miras eğitiminde bilgi iletişim teknolojilerinin rolü ve mobil uygulamalar. *UNIMUSEUM*, 2(2), 45-53.
- Yazıcı, H., Koca, M. K., Ekiz, E. & Akpınar, E. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Afyonkarahisar turizmi hakkındaki algıları. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi (AJESI)*, 7(3), 458-485.
- Yeşilbursa, C. C. & Barton, K. C. (2011). Preservice teachers' attitudes toward the inclusion of heritage education in elementary social studies. *Journal of Social Studies Education Research*, 2(2), 1-21.
- Yeşilbursa, C. C. & Uslu, S. (2014). The comparison of Turkish and American pre-service social studies teachers' attitudes toward heritage education. *Electronic Turkish Studies*, 9(8), 879-891.
- Yeşilbursa, C. C. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih. A. Şimşek & S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 143-170). Ankara: Pegem Akademi.
- Yükseköğretim Kurumu [YÖK]. (2006). *Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı*. 20 Temmuz 2020 tarihinde <https://www.anadolu.edu.tr/akademik/fakulteler/1989/sosyal-bilgiler-ogretmenligi-programi/> adresinden edinilmiştir.
- Yükseköğretim Kurumu [YÖK]. (2018). *2018 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı*. 03 Ocak 2021 tarihinde https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Sosyal_Bilgileri_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf adresinden alınmıştır.